

Olomouc: percepce centra a periferie

DIANA RITTEROVÁ, JIŘÍ PÁNEK

Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, katedra rozvojových a environmentálních studií, Olomouc, Česko (Palacký University Olomouc, Faculty of Science, Department of Development and Environmental Studies, Olomouc, Czechia); e-mail: diana.ritterova01@upol.cz, jiri.panek@upol.cz

ABSTRACT **Olomouc: The perception of the centre and the periphery** - This paper deals with the topic of the perception of the centre and the periphery. With the help of mental maps, it investigates how the city's inhabitants orient themselves in the space of Olomouc's city districts and the city of Olomouc itself. Data were collected by filling out a digital blind map. The respondents first drew the district in which they live, then other districts they know, and finally where they think the borders of the city of Olomouc are. The research was supplemented with questions about the gender and age of the respondents for demographic analysis and questions about permanent residence in Olomouc, or for what purpose they go to the city. The map responses were analysed in QGIS. The aim was to find matches between the responses from the mental maps and the actual boundaries of city districts with the highest number of responses or those selected as interesting by the author. The paper evaluates how citizen participation and knowledge of the city can influence its development.

KEY WORDS mental maps - GIS - QGIS - urban development - Olomouc - perception

RITTEROVÁ, D., PÁNEK, J. (2024): Olomouc: percepce centra a periferie. Informace ČGS, 43, 2, 17–32.

© Česká geografická společnost, z. s., 2024

1. Úvod

V prostoru města a po jeho jednotlivých částech se lidé pohybují každý den a mají k jeho částem určitý vztah. Každý obyvatel má vlastní představu o rozmístění městských částí a rozloze samotného města. Představy obyvatel a reálné rozložení podle katastrálních map se mohou více či méně odlišovat. Názory lidí je možné přenést do geografického prostoru pomocí komparativních/percepčních mentálních map (Lynch 1960), kdy sami zakreslují vlastní názory a vnímání vybraného prostředí. Příklady projektů, kdy je *crowdsourcing* použit pro tvorbu mapy města tak, jak jednotlivé čtvrti či oblasti vnímají občané je mnoho. Často se jedná o různé varianty tzv. *hoodmaps*¹ či popularizační akce místních spolků a médií (Bostonography 2012, Buchanan a kol. 2023, Hoodmaps 2024). Skrze *crowdsourcingové* projekty participativního vnímání hranic je možné zapojit občany do mapování města a zjistit jejich geografické představy a znalosti, které se následně mohou použít pro strategické plánování, či pro studium toponym (Lábus, Vrbík 2023). Využití participativního mapování pro studium percepce hranic v geografickém prostoru je v Česku i zahraničí běžnou metodou, ať už se jedná o hranice mezi historickými/administrativními celky v rámci jedné země (Šerý, Šimáček 2013; 2012), či vnímání hranic regionů nadnárodního kontextu (Bláha, Nováček 2016; Pánek, Šenkeříková 2018).

Pro tuto práci je stěžejní percepce prostoru města Olomouc jeho obyvateli. Obyvatelé města jsou nejen lidé s trvalým bydlištěm, kteří v Olomouci pobývají dlouhodobě, ale také studenti či lidé kteří do města dojíždějí, ale nebydlí v něm trvale. Zkoumány jsou percepce obou těchto skupin.

Principy participace jsou stěžejní pro participativní mapování a participativní GIS (PGIS). Při participativním mapování je cílem zapojení místní komunity občanů do tvorby a pozdějšího využití prostorových informací v procesu rozhodování, které se jich osobně dotýká. Veřejností či komunitou se rozumí skupina osob, kteří se aktivně podílejí na tvorbě, sběru nebo vizualizaci prostorových a atributových dat. Podle modelů participace lze určit míru jejich zapojení do procesu. (Pánek, Čmielová 2013)

V současné době se území Olomouce člení do 26 městských částí, které jsou zároveň katastrální území. Ve své podstatě některé odpovídají původním historickým obcím, i když v současnosti se katastrální hranice již poněkud liší. Některé z městských částí, jako Chomoutov, Nedvězí, Topolany nebo Týneček, jsou od zástavby vlastního města odděleny zemědělskými plochami a mají spíše příměstský charakter. Droždín, Lošov, Radíkov a Svatý Kopeček se navíc nacházejí ve vyvýšené poloze na okraji Nížkého Jeseníku. (Statutární město Olomouc 2023a)

¹ Z anglického termínu *neighbourhood* – čtvrť či susedství

Každá městská část Olomouce disponuje vlastní komisí městské části. Jedná se o pojitka mezi vedením města a občany. Na základě připomínek obyvatel příslušných částí předkládají KMČ Radě města Olomouce a pracovníkům magistrátu podněty pro jejich práci. (Statutární město Olomouc 2023b)

V lednu roku 2017 došlo k úpravě hranic jednotlivých komisí městských částí. Změny spočívají v úpravě hranic nebo v novém rozdělení ulic do jednotlivých komisí městských částí. Při vzniku těchto komisí začátkem 90. let minulého století byly hranice městských částí vymezeny podle seznamu ulic a ručně zaznamenány do plánu města. V mnoha případech ale rozdělení nerespektovalo logické celky a některé dlouhé ulice zasahovaly na území jiných komisí. Výsledkem úprav sporných míst, které byly konzultovány i s komisemi městských částí, je grafická úprava hranic v mapě nebo nové rozdělení ulic do jednotlivých částí. (Statutární město Olomouc 2017)

2. Cíle a metody

Cílem výzkumu, který byl obsahem bakalářské práce, je zjistit, jak se obyvatelé Olomouce orientují v prostoru města. Pomocí metody mentálních map identifikovat, jak se představa obyvatel města shoduje nebo naopak liší od oficiálních hranic katastrálních území. Zjistit, zda a jaký mají čtvrtě klíčový bod (těžiště) a jak vnímání jejich rozsahu může ovlivnit rozvoj města.

Data byla sbírána prostřednictvím zakreslování odpovědí do slepé mapy Olomouce na webové stránce pocitovemapy.cz. Odkaz na webovou stránku byl sdílen prostřednictvím sociálních sítí a emailové komunikace s dalšími zprostředkovateli.

Respondenti zakreslovali do slepé mapy odpovědi na otázky:

- Ve které čtvrti v Olomouci bydlíte?
- Zakreslete prosím další olomoucké čtvrti, které znáte?
- Kde jsou podle Vás hranice Olomouce?

Off-line sběr dat prostřednictvím papírových map nebyl zvolen s ohledem na možné zkreslení při přenášení dat do online podoby pro další analýzu. Při otázkách na městské části (čtvrti) bylo žádané zaznamenat do textového pole název části. Na konci formuláře se nacházely otázky na základní demografické údaje: věk, pohlaví, zda má tazatel trvalé bydliště v Olomouci a pokud ne, tak za jakým účelem jezdí do Olomouce.

Analýza dat probíhala porovnáním odpovědí získaných z pocitových map s reálnými hranicemi podle katastrálních map v prostředí geografického informačního systému QGIS. Výzkumy statistického charakteru byly provedeny pomocí programu MS Excel. Polygony převedené z online formuláře byly zkoumány čtyřmi různými komparačními analýzami:

- vizuální analýza
- analýza koncentrace odpovědí
- analýza umístění těžišť polygonů
- analýza rozdílnosti rozlohy označených polygonů.

Dotazník v online podobě vyplnilo celkem 122 osob. Pro další analýzu se pracovalo se 120 respondenty, protože 2 záznamy byly prázdné. Výzkumu se zúčastnilo 58 žen a 62 mužů. Průměrný věk respondenta je 33,4 let. Vysoké zastoupení v kategoriích 0–19 let a 20–29 let je dáno dobrou přístupností informačních technologií této věkové kategorie a oslovením středních škol a studentů Univerzity Palackého v Olomouci.

Na otázku ohledně trvalého bydliště odpovědělo celkem 119 osob. Z toho 75 uvedlo, že mají v Olomouci trvalé bydliště a 44 uvedlo že nikoliv. Jako důvod dojíždění do Olomouce uvedlo 32 osob, že jezdí za studiem a za prací 7. Odpověď jiný důvod dojíždění uvedlo 5 osob. Jako jiný důvod byla nejčastější odpověď, že osoby v Olomouci žijí, ale trvalé bydliště mají jinde.

Do mapy respondenti celkem zaznačili 1 003 prvků (polygonů). K otázce „Ve které čtvrti v Olomouci bydlíte?“ se vztahuje 112 prvků. Pro otázku „Zakreslete prosím další olomoucké čtvrti, které znáte?“ je to 772 prvků a pro otázku „Kde jsou podle Vás hranice Olomouce?“ 119 prvků. Pro další analýzu byly sjednoceny prvky z otázek na čtvrt bydliště a další čtvrtě, které respondenti znají.

Z analýzy počtu označených prvků vyplývá, že obyvatelé Olomouce více označovali městské části, které jsou blíže centru města. Více byly označovány polygony náležící k velkým sídlištním plochám a městské části Olomouc-město. Obě lokality jsou bydlištěm velkého množství lidí a studentů, kteří byli osloveni ke spolupráci na výzkumu.

3. Výsledky

Vizuální analýza byla provedena pro odpovědi ze všech otázek. Zvláště pro záznamy z poslední otázky ohledně hranic celé Olomouce. Potom pro spojené odpovědi z první a druhé otázky dohromady pro celkovou analýzu. A následně pro vybraných šest čtvrtí detailněji. Městské části byly vybrány na základě množství označených odpovědí a zajímavosti zakreslených oblastí. V rámci tohoto článku jsou prezentovány dvě čtvrti – Hodolany a Nový Svět. Hodolany byly zvoleny jako ukázková čtvrti (především tedy části Staré Hodolany) mají občané relativně dobré povědomí. Naopak Nový Svět byl zvolen jako ukázková čtvrti, s jejíž lokalizací měla většina respondentů potíže. Analýza koncentrace odpovědí a analýza těžišť zakreslených odpovědí byla vytvořena pro vybraných šest městských částí. Poslední analýza týkající se porovnání rozlohy odpovědí a skutečné rozlohy se věnuje celkové rozloze Olomouce a vybraným částem města.

3.1. Vizualní analýza

Vizuální analýza byla provedena zvláště pro polygony, které náležely k otázce „Kde jsou podle Vás hranice Olomouce?“ a zvláště pro spojené odpovědi na otázky „Ve které čtvrti v Olomouci bydlíte?“ a „Zakreslete prosím další olomoucké čtvrti, které znáte?“

V programu QGIS byla veškerým polygonům z odpovědí nastavena stejná barva a průhlednost 43 %. V kategorii *Vykreslování vrstvy* byla nastavena průhlednost 58 % a *Režim mísení pro vrstvu i objekt* s hodnotou *Násobit*. Procentuální hodnoty pro obě průhlednosti byly nastaveny po násobném testování a pro zřetelnější zviditelnění koncentrace překryvů. Pro vizuální komparaci přesnosti odpovědí byly přes polygony odpovědí překryty katastrální hranice města Olomouc a rozložení městských částí, jako podkladová vrstva byly použity data z datové sady Data50 od ČÚZK (ČÚZK 2024).

3.2. Analýza koncentrace odpovědí

Přes polygony odpovědí, které náleží k jednotlivým městským částem, byla přeložena hexagonální mřížka. Buňkám v mřížce byly nastaveny svislé a vodorovné rozestupy 150 metrů. Sečtením překrývajících se polygonů v jednotlivých buňkách hexagonální mřížky byla získána její hodnota, která byla následně vizualizována formou kartogramu. Pro nastavení barevné škály byl využit nástroj ColorBrewer 2.0 (Harrower, Brewer 2003). Byly tak nalezeny pomyslné jádrové oblasti městských částí.

3.3. Analýza umístění těžišť polygonů a analýza rozdílnosti rozlohy zaznačených ploch

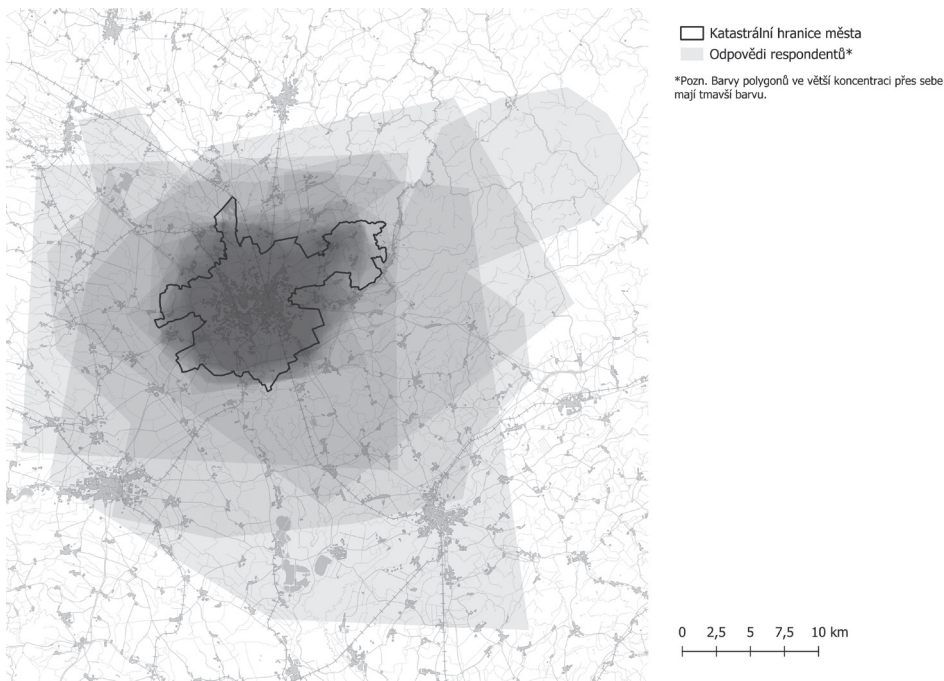
Literatura nabízí mnoho metod, které lze použít pro analýzu zákresu hranic jednotlivých čtvrtí – ať už se jedná o centroidy/těžiště, společné plochy aj. (Dalton, Hurrell 2023; Coulton a kol. 2001). V tomto případě autorka využila metodu centroidů, kdy každému polygonu, který náleží jednotlivým vybraným městským částem, bylo vypočítáno těžiště (centroid). Množina těžišť polygonů byla porovnána s katastrálními hranicemi částí města. Zjišťovalo se, zda body spadají do katastrálního území a jestli se shlukují v určitých oblastech.

Pro každý ze zaznačených polygonů byla vypočtena jeho rozloha. Následně byly rozlohy polygonů z odpovědí respondentů porovnány s plochou města Olomouc a vybraných městských částí.

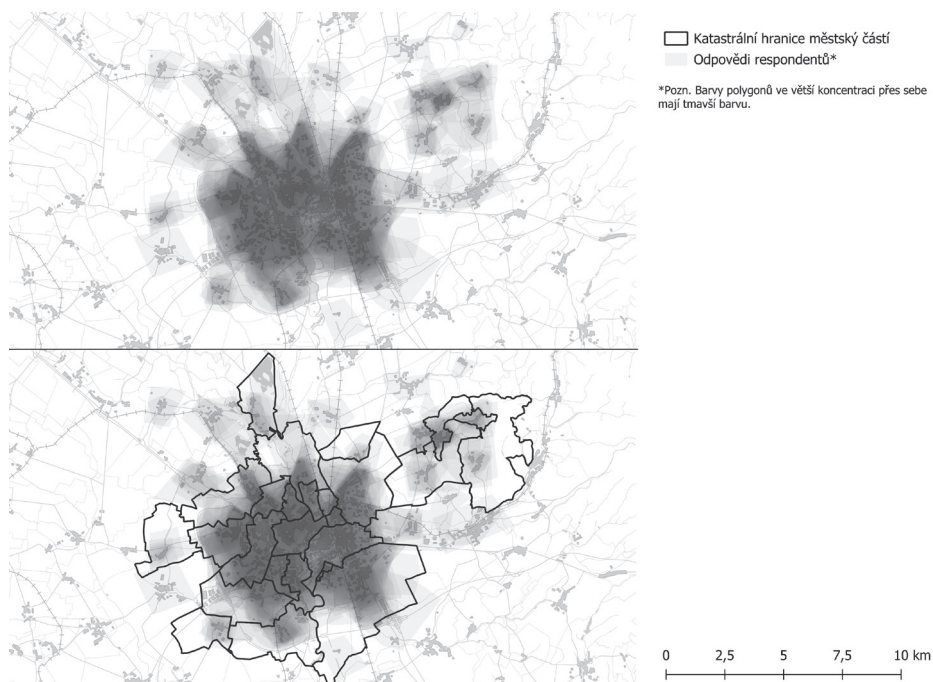
3.4. Analýza vybraných území

Podle mapy na obrázku 1 je patrná koncentrace odpovědí kolem městských částí přilehlých k centru Olomouce. Polygony zasahující k okrajům katastrálních hranic jsou méně četné. Je viditelné, že některé odpovědi zahrnují i území obcí mimo katastr Olomouce. Některé z polygonů jsou neúměrně větší než samotné město a zasahují dokonce i do jiných okresů. Jedná se však o výjimky a jejich relevantnost je nevyhovující. Neúměrně velké polygony z otázky ohledně katastrálních hranic města ale mohou zkreslovat statistické výpočty pro průměrnou plochu odpovědí v analýze rozlohy.

Pro celkovou vizuální analýzu všech městských částí (obr. 2) byly spojeny odpovědi z prvních dvou otázek. Při pohledu na všechny odpovědi týkající se městských částí jsou patrná místa s větší koncentrací odpovědí v částech města přilehlých k jádru. Nejtmavší místa jsou oblasti s největším překryvem odpovědí. Zřetelně jsou viditelná světlejší území s menším počtem odpovědí v oblastech městských

Obr. 1 – Analýza území města Olomouc. Odpovědi na otázku „Kde jsou podle Vás hranice Olomouce?“ ve srovnání s katastrálními hranicemi města Olomouc. Pozn.: barvy polygonů ve větší koncentraci přes sebe mají tmavší barvu. Zdroj dat: pocitovemapy.cz. Katastrální hranice: cuzk.cz (RÚIAN). Podkladová mapa: cuzk.cz (Data 50).

Obr. 2 – Všechny městské části. Spojené odpovědi na otázky „Ve které čtvrti v Olomouci bydlíte?“ a „Zakreslete prosím další olomoucké čtvrti, které znáte?“ ve srovnání s katastrálním rozložením městských částí města. Pozn.: barvy polygonů ve větší koncentraci přes sebe mají tmavší barvu. Zdroj dat: pocitovemapy.cz. Katastrální hranice: cuzk.cz (RÚIAN). Podkladová mapa: cuzk.cz (Data 50).

parků. Výrazná je také koncentrace odpovědí na zastavěné území a menší až žádná v plochách zemědělských a lesních.

Odchylky v odpovědích a shluky v obcích mimo Olomouc mohou být způsobeny záznamy z první otázky „Ve které čtvrti v Olomouci bydlíte?“. V této otázce zřejmě respondenti označovali svá bydliště bez ohledu na příslušnost k Olomouci.

Městská část Hodolany (obr. 3) je bývalou vesnicí a později městem, s prvními zmínkami již z roku 1228 (Tichák 2000). Nyní je městská část s cca 9 000 obyvateli fyzicky rozdělena železniční tratí na dvě části, a proto také spadá pod působnost dvou komisí městských částí. Jedna se stará o Nové Hodolany na západ od železnice, druhá o Staré Hodolany (jejichž rozsah odpovídá historickým hranicím původní vesnice a části Stará Víška) a Bělidla na východ od železnice. Odpovědi zahrnující Hodolany se více zaměřují na část na východ za tratí. Úplně je opomenut výběžek kolem železnice k řece Moravě s hraniční ulicí Přichystalova. V textových doplňcích k zakresleným polygonům se několikrát objevilo zaznačení Starých a Nových Hodolan zvlášť.

Obr. 3 – Detailní vizuální analýza pro městskou část Hodolany. Spojené odpovědi na otázky „Ve které čtvrti v Olomouci bydlíte?“ a „Zakreslete prosím další olomoucké čtvrti, které znáte?“ ve srovnání s katastrálním rozložením městských částí města. Pozn.: barvy polygonů ve větší koncentraci přes sebe mají tmavší barvu. Zdroj dat: pocitovemapy.cz. Katastrální hranice: cuzk.cz (RÚIAN). Podkladová mapa: cuzk.cz (Data 50).

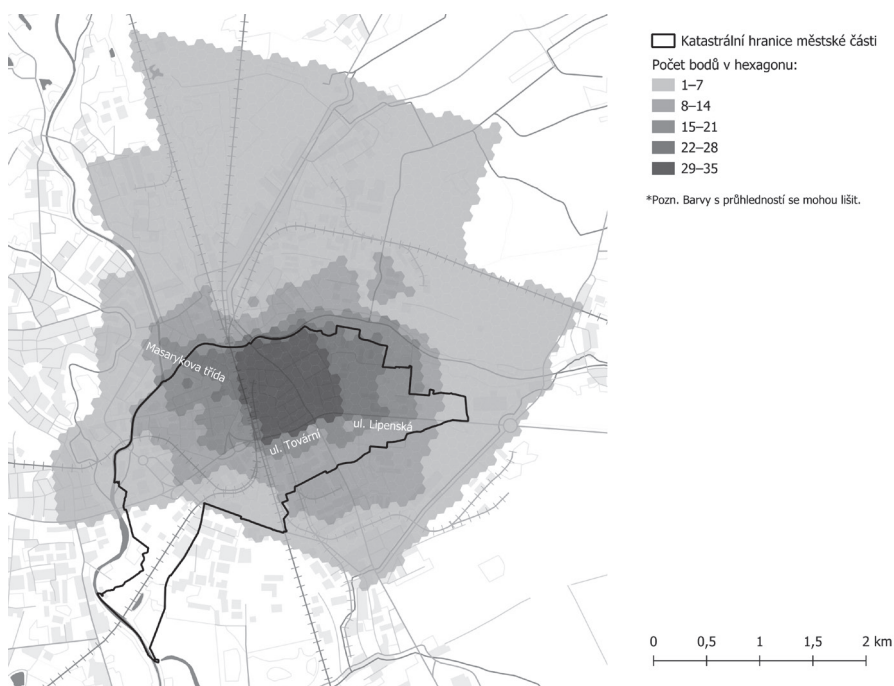
Největší koncentrace bodů z polygonů (obr. 4) je v oblasti někdejší Staré Vísky, kde mají ulice stále charakter vesnice, jsou tedy úzké a křivolaké. Častěji je zakreslována městská část Hodolany ve východní části za železniční tratí. Je patrné, že obecně jsou hranicemi Hodolan vnímány železniční trať a řeka Bystřice. Výrazný je výběžek odpovědí po Masarykově třídě severozápadně od železniční stanice. Pomyslnou spodní hranicí městské části, kterou se respondenti řídili, je ulice Tovární, která dále přechází do ulice Lipenské. Žádné odpovědi se nenachází v jihovýchodním výběžku kolem řeky Moravy.

Z obrázku 5 je patrné, že ze 61 zaznačených polygonů pro městskou část Hodolany se středy 44 nachází ve vyznačeném katastrálním území. Z analýzy středů polygonů jsou patrné tři místa seskupení bodů. První shluk se nachází kolem ulice Stará Víška, druhý v rohu mezi ulicemi Lipenská a Rolsberská a třetí na východ od železniční stanice v okolí ulice Kosmonautů. Tři rozdílná místa shluků mohou ukazovat na původní osadu Rolsberk, někdejší nové pozemky za tratí Nové Hodolany (na východ od nádraží) a Staré Hodolany (na západ od nádraží). Každá

z těchto částí se postupně vyvíjela rozdílně, avšak všechny spadají pod jedno označení Hodolany. Patrný je shluk středů, které již nenáleží území Hodolan, v cípu u soutoku řek Moravy a Bystřice.

Olomoucká čtvrť Nový Svět (obr. 6) byla také dříve samostatnou vesnicí a první písemná zmínka o ní je z roku 1402 (Tichák 2000). Stejně jako Hodolany, musela i tato čtvrť částečně ustoupit stavbě olomoucké tereziánské pevnosti (1742–57). Analýza městské části Nový Svět ukázala, že se jedná pravděpodobně o jednu z nejméně známých částí města. Nový Svět je nejmenší městskou částí Olomouce. Zaznamenané odpovědi spadají do hranic katastrálního území, ale zákresy odpovědí byly mnohem větší, než je skutečná rozloha městské části. I přes to se odpovědi koncentrují nad jednou oblastí. Patrné je však množství odpovědí, které jsou rozmístěny ve větší vzdálenosti od Nového Světa.

Historickým jádrem městské části Nový Svět je široká ulice Sudova, která se vyznačuje charakterem návsí. Nejtmavší barva v hexagonální síti (obr. 7) naznačuje velkou koncentraci odpovědí přesahující katastrální hranice městské části,

Obr. 4 – Detailní analýza koncentrace odpovědí pro městskou část Hodolany. Spojené odpovědi na otázky „Ve které čtvrti v Olomouci bydlíte?“ a „Zakreslete prosím další olomoucké čtvrti, které znáte?“ převedené do hexagonální sítě. Pozn.: barvy s průhledností se mohou lišit. Zdroj dat: poci-tovemapy.cz. Katastrální hranice: cuzk.cz (RÚIAN). Podkladová mapa: cuzk.cz (Data 50).

Obr. 5 – Detailní analýza umístění středů polygonů pro městskou část Hodolany. Středů polygonů z odpovědí na otázky „Ve které čtvrti v Olomouci bydlíte?“ a „Zakreslete prosím další olomoucké čtvrti, které znáte?“ v komparaci s katastrálními hranicemi městské části. Pozn.: barvy s průhledností se mohou lišit. Zdroj dat: pocitovemapy.cz. Katastrální hranice: cuzk.cz (RÚIAN). Podkladová mapa: cuzk.cz (Data 50).

ale soustřeďují se nad jednou oblastí. Z mapy je zřejmé, že se respondenti řídili při zaznačování železničními tratěmi z východní a západní strany a ulicí Holická na severu. Vzdálenější hranicí v západní části je pro některé odpovědi ulice Velkomoravská a řeka Morava. Hranice odpovědí z jižní strany vede kolem zastavěného území. V této oblasti není pomyslná hranice tolik zřejmá.

U městské části Nový Svět (obr. 8) je patrná koncentrace středů polygonů v jedné oblasti, ale pouze dva z 27 bodů náleží ke skutečným katastrálním hranicím, a to na samém okraji. Patrné je hustší seskupení bodů v zastavěné oblasti mezi železnicí a ulicemi Šlechtitelů a Holická. Zřejmé jsou středy polygonů, které se vymykají z blízkosti shluku úplně a zaznačují městské části Nové Sady a Povel na východ od Nového Světa.

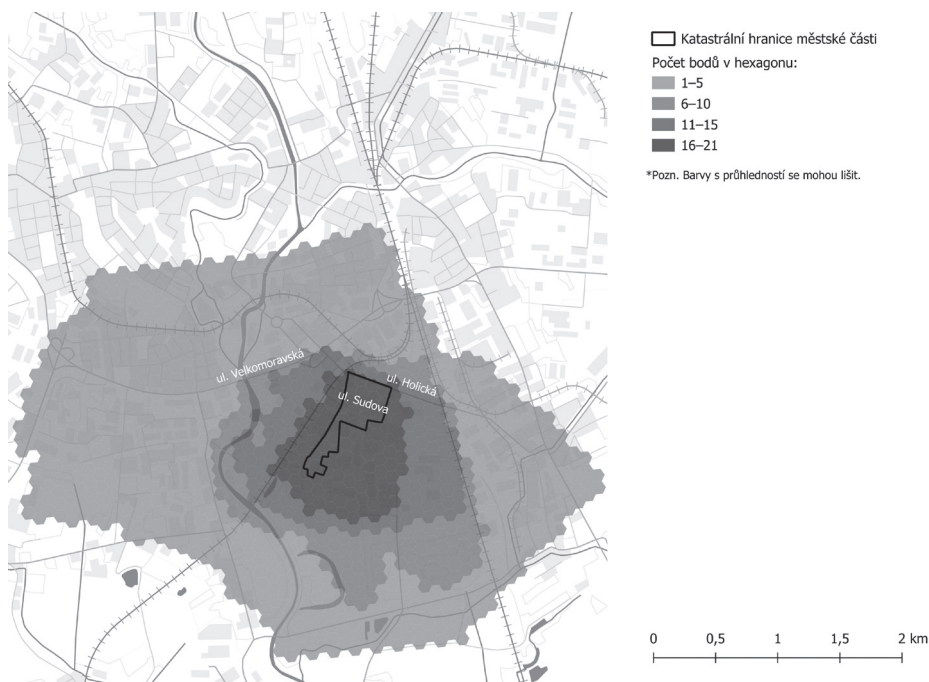

Obr. 6 – Detailní vizuální analýza pro městskou část Nový Svět. Spojené odpovědi na otázky „Ve které čtvrti v Olomouci bydlíte?“ a „Zakreslete prosím další olomoucké čtvrti, které znáte?“ v komparaci s katastrálními hranicemi městské části. Pozn.: barvy polygonů ve větší koncentraci přes sebe mají tmavší barvu. Zdroj dat: pocitovemapy.cz. Katastrální hranice: cuzk.cz (RÚIAN). Podkladová mapa: cuzk.cz (Data 50).

4. Diskuse

Města a percepce obyvatel s nimi spojenou je možné zkoumat z různých úhlů pohledu, ať už se jedná o vnímání bezpečí ve městě (Šimáček, Fiedor, Brisudová 2020), percepce tepelných ostrovů (Květoňová a kol. 2024) či otázku cyklo dopravy (Lawson et al. 2013; Pánek, Benediktsson 2017). Významnou roli v utváření a vnímání města hraje historie a vývoj zástavby v průběhu věků. Přesto je pro město stěžejní, jak ho vnímají sami jeho obyvatelé.

Pro práci byla stěžejní participace obyvatel na výzkumu. Bylo shledáno, že zapojit občany do participace je náročné. Větší úspěch mělo osobní oslovení respondentů s žádostí o vyplnění než značně anonymní sdílení na sociálních sítích. Lidé neradi prezentují své znalosti, jelikož je považují za nedostatečné. Příčinou menšího počtu respondentů, než bylo očekáváno může být nedostatečné pochopení, pro koho byl dotazník určen. Lidé se domnívali, že pouze pro obyvatele Olomouc s trvalým bydlištěm.

Obr. 7 – Detailní analýza koncentrace odpovědí pro městskou část Nový Svět. Spojené odpovědi na otázky „Ve které čtvrti v Olomouci bydlíte?“ a „Zakreslete prosím další olomoucké čtvrti, které znáte?“ ve srovnání s katastrálním rozložením městských částí města Olomouc. Pozn.: barvy s průhledností se mohou lišit. Zdroj dat: pocitovemapy.cz. Katastrální hranice: cuzk.cz (RÚIAN). Podkladová mapa: cuzk.cz (Data 50).

Data pro výzkum byla nasbírána prostřednictvím dotazníku na portálu pocitovemapy.cz. Limitem sběru dat pomocí online dotazníku byla časová náročnost vyplňování. Z osobní zpětné vazby vyplynulo, že některé respondenty po čase přestalo zaznačování bavit. Naopak jiné reakce shledávali zakreslování do slepé mapy zajímavé a časová náročnost nebyla překážkou.

Výzkum je možné využít k přehodnocení městských částí v Olomouci, kdy vycházejí zejména z původních obcí a osad, které prošly proměnami a postupně se připojily k městskému jádru. Avšak obyvatelé města vnímají části, ve kterých bydlí odlišně. Významnější roli z hlediska místního rozvoje hraje uvědomění si příslušnosti k určité komisi městské části. Lidé spíše vnímají blízký prostor kolem svého bydliště, proto je vhodné se soustředit zejména na soudržnost obyvatel kolem menší plochy.

Příkladem může být projekt „Zažít Olomouc jinak: Oživme Masaryčku“. Šlo o sousedské setkání na Masarykově třídě v Olomouci, jehož cílem bylo přiblížit nejen obyvatelům z Masarykovy třídy ale i široké veřejnosti dění kolem. Konaly

Obr. 8 – Detailní analýza umístění středů polygonů pro městskou část Nový Svět. Středů polygonů z odpovědí na otázky „Ve které čtvrti v Olomouci bydlíte?“ a „Zakreslete prosím další olomoucké čtvrti, které znáte?“ v komparaci s katastrálními hranicemi městské části. Pozn.: barvy s průhledností se mohou lišit. Zdroj dat: pocitovemapy.cz. Katastrální hranice: cuzk.cz (RÚIAN). Podkladová mapa: cuzk.cz (Data 50).

se besedy s architekty ohledně proměny ulice a řeky Moravy a jiné aktivity, které měly prostor více oživit a zapojit obyvatele do místního dění. Akce podobného typu se konají za účelem větší participace občanů na dění ve městě a mají podnítit jejich aktivní zájem o své okolí. V Olomouci se na organizaci sousedských setkání podílí spolek Za krásnou Olomouc, který vznikl v roce 2007 za účelem snahy o ovlivnění vývoje budoucích zásahů ve městě, jelikož se jim zdály zásahy města nedostatečné. Cílem spolku je vytvořit příjemné, kulturní a respektující prostředí v Olomouci pro jeho obyvatele. (Za krásnou Olomouc 2023)

5. Závěr

Prvním cílem výzkumu bylo zjistit, jak se obyvatelé Olomouce orientují v prostoru města. Využitím metody mentálních map identifikovat, jak se představa obyvatel města shoduje nebo naopak liší od oficiálních hranic katastrálních území. Data

pro komparaci odpovědí respondentů byla získána z *Registru územní identifikace, adres a nemovitostí (RÚIAN)*. Pro dosažení cílů byly provedeny čtyři různé analýzy. Z vizuální analýzy a analýzy koncentrace bodů v hexagonálních buňkách je možné sledovat, podle čeho se respondenti orientovali při vyplňování slepé mapy. Je patrné, že se při zaznačování hranic řídili zejména výraznými prvky. Linie vedli po velkých rovných ulicích, vodních tocích nebo železničních tratích. Odpovědi se sdružovaly převážně nad zastavěným územím. Méně odpovědí bralo v úvahu zemědělské a lesní plochy. Přesnost zaznamenaných odpovědí byla vyhodnocena statistickými výpočty provedenými na rozloze sesbíraných polygonů a skutečné ploše města a městských částí.

Dalším cílem bylo zjistit, zda a jaký mají čtvrtě klíčový bod. Jádrové oblasti jsou zřetelně viditelné z analýzy koncentrace odpovědí v hexagonálních buňkách. Místa, kde se koncentruje největší podíl polygonů ze zaznačených odpovědí, jsou znázorněny nejtmašší barvou. Z analýzy umístění středů polygonů jsou viditelná místa, kde se soustřeďují klíčové body pro odpovědi. U některých částí města je patrná přítomnost vícero klíčových bodů, což může být zapříčiněno spojením původních osad do jedné městské části.

Posledním bodem zájmu bylo zjistit, jak vnímání rozsahu hranic katastrálních území může ovlivnit rozvoj města. Klíčovou dovedností pro aktivní účast na rozvoji města může být nejen jeho znalost, ale také ochota participovat na projektech s rozvojem spojených. Sběrem dat prostřednictvím pocitovemapy.cz se tato ochota vyzkoušela. Instituce se mohou snažit o zapojení občanů do rozhodování o věcích veřejných, ale nikdo se lidí neptá, jestli skutečně participovat chtějí a v jaké míře. Zároveň při lepším si uvědomění svého bydliště může být ochota participace zvýšena, protože obyvatelům bude zřejmější i oblast, o které se jedná například při zasedání komisí místních částí či při sousedských setkání.

Z práce vyplývá, že pro městské části by bylo lepší, kdy zaujímaly menší nebo alespoň pro obyvatele smysluplnější celky. Obyvatelé města se spíše orientují a zajímají o malou část území, kterou obývají. Z toho důvodu jsou velké městské části z hlediska obyvatel nepodstatné. Zároveň velké městské části jsou rozděleny pod více komisí městských částí.

Literatura

- BLÁHA, J. D., NOVÁČEK, A. (2016). How Central Europe is perceived and delimited. In: *Mitteilungen der Osterreichischen Geographischen Gesellschaft*, 193–214. <https://doi.org/10.1553/moegg158s193>
- BOSTONOGRAPHY (2012): Crowdsourced neighborhood boundaries, Part One: Consensus | *Bostonography*, <https://bostonography.com/2012/crowdsourced-neighborhood-boundaries-part-one-consensus/> (23. 8. 2024).

- BUCHANAN, L., KATZ, J., TAYLOR, R., WASHINGTON, E. (2023): An Extremely Detailed Guide to an Extremely Detailed Map of New York City Neighborhoods. *The New York Times*, <https://www.nytimes.com/interactive/2023/10/29/upshot/new-york-neighborhood-guide.html> (23. 8. 2024).
- COULTON, C. J., KORBIN, J., CHAN, T., SU, M. (2001): Mapping Residents' Perceptions of Neighborhood Boundaries: A Methodological Note. *American Journal of Community Psychology*, 29, 2, 371–383. <https://doi.org/10.1023/A:1010303419034>
- ČÚZK (2024): Data50, [https://geoportal.cuzk.cz/\(S\(0budbfr2pmzwuzzub55plteb\)\)/Default.aspx?menu=22901&mode=TextMeta&side=mapy_data50&metadataID=CZ-CUZK-DATA50-V](https://geoportal.cuzk.cz/(S(0budbfr2pmzwuzzub55plteb))/Default.aspx?menu=22901&mode=TextMeta&side=mapy_data50&metadataID=CZ-CUZK-DATA50-V) (29. 8. 2024).
- DALTON, N. S., HURRELL, M. (2023): Methods for neighbourhood Mapping, boundary agreement. *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*, 50, 2, 401–415. <https://doi.org/10.1177/23998083221115195>
- HARROWER, M., BREWER, C. A. (2003): ColorBrewer.org: An online tool for selecting colour schemes for maps. *Cartographic Journal*, 40, 1, 27–37. <https://doi.org/10.1179/000870403235002042>
- HOODMAPS (2024). Prague Neighborhood Map, <https://hoodmaps.com/prague-neighborhood-map> (24. 8. 2024).
- KVĚTOŇOVÁ, V., PÁNEK, J., GELETIČ, J., ŠIMÁČEK, P., LEHNERT, M. (2024): Where is the heat threat in a city? Different perspectives on people-oriented and remote sensing methods: The case of Prague. *Heliyon*, 10, 16. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e36101>
- LÁBUS, V., VRBÍK, D. (2023): Atlas libereckých živých jmen. Liberec: Technická univerzita v Liberci, Liberec.
- LAWSON, A. R., PAKRASHI, V., GHOSH B., SZETO, W. Z. (2013): Perception of safety of cyclists in Dublin City. *Accident; analysis and prevention*, 50, 499–511. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2012.05.029>
- LYNCH, K. (1960): *The image of the city*. MIT press, Cambridge.
- PÁNEK, J., BENEDIKTSSON, K. (2017): Emotional mapping and its participatory potential: Opinions about cycling conditions in Reykjavík, Iceland. *Cities*, 61, 1, 65–73. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2016.11.005>
- PÁNEK, J., ČMIELOVÁ, B. (2013): Participativní mapování a participativní GIS jako nástroje občanské angažovanosti. In: *Geografický výzkum: participace a angažovanost*. MU, Brno, https://www.researchgate.net/profile/Jiri-Panek-2/publication/269335079_Participativni_mapovani_a_participativni_GIS_jako_nastroje_obcanske_angazovanosti/links/54b4d5030cf2318f0f96ec1c/Participativni-mapovani-a-participativni-GIS-jako-nastroje-obcanske-angazovanosti.pdf (22. 2. 2023).
- PÁNEK, J., ŠENKERÍKOVÁ, M. (2018): Kde leží Blízký východ? Srovnání definic a mentální mapy regionu očima vysokoškolských studentů. *Informace ČGS*, 37, 2, 31–41.
- Pocitová mapa – Olomoucké čtvrti. *Pocitové mapy*. Olomouc 2023, <https://www.pocitovemapy.cz/bp-olomoucke-ctvrti/nahled> (29. 8. 2024).
- Statutární město Olomouc (2023a). O městě. *Olomouc.eu*, <https://www.olomouc.eu/o-meste> (22. 2. 2023).
- Statutární město Olomouc (2023b). Komise městských částí, *Olomouc.eu*, <https://www.olomouc.eu/samosprava/komise-mestskych-casti> (22. 2. 2023).
- Statutární město Olomouc (2017). Olomouc má přesnější vymezené hranice městských částí. *Olomouc.eu*, <https://www.olomouc.eu/aktualni-informace/aktuality/20561> (22. 2. 2023).

- ŠERÝ, M., ŠIMÁČEK, P. (2012): Perception of the historical border between Moravia and Silesia by residents of the Jeseník area as a partial aspect of their regional identity (Czech Republic). *Moravian Geographical Report*, 20, 2, 36–46.
- ŠERÝ, M., ŠIMÁČEK, P. (2013): Vnímání hranic obyvatelstvem regionů s rozdílnou kontinuitou socio-historického vývoje jako dílčí aspekt jejich regionální identity. *Geografie*, 118, 4, 392–414. <https://doi.org/10.37040/geografie2013118040392>
- ŠIMÁČEK, P., FIEDOR, D., BRISUDOVÁ, L. (2020): To fear or not to fear? Exploring the temporality of topophobia in urban environments. *Moravian Geographical Reports*, 28, 4, 308–321. <https://doi.org/10.2478/mgr-2020-0023>
- TICHÁK, M. (2000): Paměť olomouckých předměstí. *Votobia*, Olomouc.
- Za krásnou Olomouc (2023). Olomouc, <https://www.krasnaolomouc.cz/> (22. 3. 2024).